

У контексті цифрової інфраструктури державного рівня питання безпеки операційних систем набуває стратегічного значення. Інформаційні системи органів державної влади, банківський сектор, енергетична інфраструктура та телекомунікаційні мережі значною мірою залежать від стабільності системного програмного забезпечення. Будь-які вразливості в ядрах операційних систем або драйверах можуть мати системний ефект і призводити до масштабних кібератак або витоків даних.

Таким чином, поєднання сучасних архітектурних підходів, програмних рішень та апаратних механізмів захисту формує нову парадигму побудови безпечної цифрової інфраструктури.

Список використаних джерел:

1. What is software security and why is it important? URL: <https://www.computer.org/resources/software-security> (дата звертання: 02.04.2026).
2. Trusted Computing Base. URL: <https://provenrun.com/elementor-1458/> (дата звертання: 03.04.2026).
3. CVE вразливість: що це таке, як працює, приклади та захист. URL: <https://itorakul.com.ua/cve-vrazlivist/> (дата звертання: 05.04.2026).
4. Rust for Linux: Understanding the Security Impact of Rust in the Linux Kernel. URL: <https://ieeexplore.ieee.org/document/10917595> (дата звертання: 07.04.2026).

ПРОБЛЕМА МІСЦЯ ТА ЗНАЧЕННЯ КУРСУ ІСТОРІЇ УКРАЇНИ В УКРАЇНСЬКИХ ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Дмитро Стаценко,

канд. іст. наук, старший викладач

кафедри українознавства, культури та документознавства,

Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»

Для українських закладів вищої освіти тривалий час існувала проблема визначення місця та значення історії України у системі підготовки майбутніх фахівців неісторичних спеціальностей, доцільності повторного вивчення матеріалу, опанованого в рамках шкільного історичного курсу.

З приводу вказаної вище проблеми висувалися різні думки. Так, Віктор Вашкевич звернув увагу на негативні наслідки дублювання історичних курсів: «Нерідко викладання історії у ВНЗ дублює відповідний шкільний курс. Суттєвого приростання знання не спостерігається. Відтак студент втрачає до історії інтерес. Його історична свідомість, скоріш, розрихлюється, аніж кристалізується в нову якість» [1, с. 115]. Подібні міркування висловила Ірина Лебедева: «Особливо гострі дискусії викликала проблема місця і значення дисципліни “Історія України” у системі вищої освіти з огляду на те, що предмет з такою ж назвою вивчається у загальноосвітніх школах» [3, с. 82].

Зі свого боку Ірина Мартинова вказала на недоліки вивчення історії в середній школі: «Великою проблемою у формуванні історичної пам'яті і національної свідомості є той момент, що знайомство зі складною та неоднозначною історією українського націотворення обмежується для переважної більшості наших громадян шкільною програмою. Вивчення історії України в школі розтягнуто в часі і, на жаль, в мало сприяє формуванню цілісного уявлення про національний процес» [4, с. 281].

У контексті обговорення проблеми визначення місця історії України в системі підготовки закладами вищої освіти майбутніх фахівців висувалися пропозиції щодо шляхів її вирішення. Наприклад, Віктор Вашкевич акцентував увагу на необхідності оновлення методики викладання та оновлення змісту історії, зазначаючи, що «...історія української науки, культури і соціальної практики є органічною складовою світової історії. Причому, в ній вона виступає далеко не Попелюшкою. Актуальним завданням у цьому сенсі є оновлення змісту всіх курсів у ВНЗ, проведення додаткових науково-педагогічних розвідок у царині вітчизняної науки, „переведення” їх результатів у навчально-виховний процес» [1, с. 116].

Наталія Шалашна, Сергій Швидкий, Тамара Баклашова запропонували ідею використання народознавства як інтегративної складової змісту викладання історичних дисциплін у закладах вищої. Вони звернули увагу на те, що «... народознавство за умови дотримання певних методологічних підходів може виступати інтегративною складовою змісту історико-культурологічних дисциплін у вищій школі і забезпечувати вагомі переваги порівняно з викладанням історії України, історії української культури як окремих дисциплін із використанням елементів народознавчих знань. Окрім головних завдань формування патріотизму та активної громадянської позиції, за умови застосування інтегративного підходу в контексті народознавства, історико-культурологічні дисципліни мають вагомий потенціал у формуванні духовних цінностей, свідомої готовності до активної роботи зі збереження та примноження національних цінностей історії та культури» [9, с. 186].

Ще один підхід полягав у інтегруванні проблематики національної історії (курсу історії України і української культури) та всесвітньої історії. Зокрема, Наталія Шалашна і Надія Воронова висловили ідею «... введення в зміст курсу національної історії компоненту, який би забезпечив інтегрування історії України та всесвітньої історії...» [8, с. 34], «переформатування змісту викладання курсу історії України і української культури в контексті розширення компоненту всесвітньої історії...» [8, с. 39]. Необхідність цього вони пояснювали глобалізаційними процесами та взятим Україною євроінтеграційним курсом, що вимагало «...нового рівня осмислення історії власної країни та поглиблення знань про світовий історичний процес» [8, с. 34], військово-політичною ситуацією, в якій перебуває Україна [8, с. 39], можливістю завдяки цьому суттєвого збагачення змісту навчальної дисципліни та покращення якості отриманої освіти [8, с. 34]. У своїх міркуваннях дослідниці спиралися й на визначене Міністерством освіти і науки України створення шкільного єдиного інтегрованого курсу на основі переформатування змісту історії України та всесвітньої історії. З огляду на це, принцип наступності в навчанні вимагав «...внесення певних коректив в зміст курсу історії України у вищій школі» та «... введення в зміст курсу національної історії компоненту, який би забезпечив інтегрування історії України та всесвітньої історії...» [8, с. 34].

Зрештою, на вирішення питання місця історії в освітньому процесі закладів вищої освіти вплинули військово-політичні обставини. У зв'язку з цим Ірина Лебедева зауважила: «Гібридна війна, яку довгий час вела росія проти України і яка 24 лютого 2022 року переросла у повномасштабну збройну агресію, актуалізувала проблему викладання дисциплін гуманітарного спрямування у закладах вищої освіти й викликала чергову хвилю дискусії щодо місця дисципліни “Історія України” у вищій школі» [3, с. 82].

Спочатку проблема викладання історії України та інших суспільно-гуманітарних курсів у вищій школі отримала негативного вирішення. Наказом Міністерства освіти і науки України № 1392 від 25 листопада 2014 р. за підписом тодішнього міністра Сергія Квіта було визнано таким, що втратив чинність, наказ Міністерства освіти і науки України № 642 від 09 липня 2009 р. «Про організацію вивчення гуманітарних дисциплін за вільним вибором студента». Відтак історія України у вищій школі ставала не обов'язковою для вивчення [2; 4, с. 281; 5].

З часом ситуація почала змінюватися в бік повернення вивчення історії України в освітній процес вищої школи. Так, 27 листопада 2019 р. на засіданні Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти було розглянуто проєкт рішення з приводу гуманітарної складової освітнього процесу, дотримання мовного законодавства та інших законів України. У ньому констатовано наявність в українських закладах вищої освіти тенденції «...до неправомірного звуження освітніх компонентів лише до фахових...», а також указано на «...нерозуміння важливості гуманітарної складової (загальних компетентностей) стандартів вищої освіти», забезпечення всебічного розвитку, громадянської позиції та патріотизму здобувачів [6]. У тексті прямо згадано про історію України та історію української культури в контексті необхідності дотримання закладами вищої освіти гуманітарних компонентів освітнього процесу: «Такі освітні компоненти, як українська мова, історія України, філософія, історія української культури та інші спрямовані на формування світоглядних і громадянських якостей випускника, його морально-етичних цінностей, вирішують питання загальнокультурної підготовки здобувачів вищої освіти. В умовах гібридної війни, інформаційної агресії, окупації та анексії частини території Української держави гуманітарна складова освітнього процесу набуває особливого значення» [6].

Широкомасштабне російське вторгнення в Україну зумовило вироблення чіткої позитивної позиції у питанні доцільності вивчення історії України в українських закладах вищої освіти. 21 червня 2022 р. на засіданні Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти було ухвалено рішення про історико-культурну складову освітнього процесу. У ньому йшлося про необхідність «...піднесення ролі історико-культурної складової на всіх рівнях вищої освіти», актуальність «...вивчення історичного минулого українського народу, передусім його багатовікової боротьби за волю та власну ідентичність, розуміння вражаючих культурних здобутків...» [7]. Було проголошено: «Наша зброя – освіта, яка без потужної історико-культурної складової не може виховати громадянина і патріота» [7]. Крім цього, в документі вказано, що «...вивчення історії та культури власного народу в поєднанні з вивченням інших засадничих гуманітарних та соціальних наук формують громадянську ідентичність і патріотизм. Національне агентство акцентує увагу на необхідності посилення історико-культурного компоненту як обов'язкової складової вищої освіти» [7]. Водночас наведено узагальнені вимоги до викладання історії та культури на рівні вищої школи: «У закладах вищої освіти історія і культура України мають вивчатися на порівняно вищому рівні і в глобальному вимірі, аналізуючи закономірності, наслідки та значення історико-культурних явищ та процесів в Україні, вписуючи їх у європейський і світовий контекст» [7].

Отже, вивчення історії є одним із ключових засобів формування світоглядних уявлень, національної пам'яті, національної свідомості, національної ідентичності, розвитку критичного мислення, виховання патріотизму. Російсько-

українська війна зумовила перегляд ставлення до місця та значення вивчення історії України в системі української вищої освіти: від визнання необов'язковості до визнання важливості в руслі гуманітарної складової стандартів вищої освіти, необхідності посилення історико-культурного компоненту як обов'язкового складника вищої освіти, без якого неможливо виховати громадянина і патріота України.

Список використаних джерел:

1. Вашкевич В. Методика викладання історії: необхідність оновлення. *Політичний менеджмент*. 2005. № 6. С. 114–120.
2. Кобиляцька В. Науковці б'ють на сполох: у вишах не будуть вивчати історію України. *Український тиждень*. 2015. 22 січня. URL: <https://tyzhden.ua/naukovtsi-b-iut-na-spolokh-u-vyshakh-ne-budut-vyvchaty-istoriiu-ukrainy/> (дата звернення: 15.04.2026).
3. Лебедева І. М. Актуальність вивчення дисципліни “Історія України” у закладах вищої освіти в умовах сьогодення. *Вісник КНЛУ. Серія: Історія, економіка, філософія*. 2024. Вип. 29. С. 81–92.
4. Мартинова І. С. Війна України/війни пам'яті та викладання історії України. *Парадигма вищої освіти в умовах війни та глобальних викликів XXI століття* : матеріали всеукраїнського науково-педагогічного підвищення кваліфікації, м. Одеса, 18 липня – 28 серпня 2022 р. Одеса, 2022. С. 279–283.
5. Про визнання таким, що втратив чинність, наказу Міністерства освіти і науки України від 09.07.2009 № 642 : наказ Міністерства освіти і науки України від 25.11.2014 р. № 1392. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v1392729-14#Text> (дата звернення: 15.04.2026).
6. Рішення Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти від 27 листопада 2019 р. з приводу гуманітарної складової освітнього процесу, дотримання мовного законодавства та інших законів України. URL: <https://cutt.ly/YKSPTvR> (дата звернення: 15.04.2026).
7. Рішення Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти від 21 червня 2022 р. про історико-культурну складову освітнього процесу. URL: <https://surl.li/ftftro> (дата звернення: 15.04.2026).
8. Шалашна Н., Воронова Н. Основні напрямки інтегрування курсів історії України і української культури та всесвітньої історії у вищій школі. *Гуманізація навчально-виховного процесу*. 2022. № 1 (101). С. 33–42.
9. Шалашна Н., Швидкий С., Баклашова Т. Народознавство як інтегративна складова змісту викладання історичних дисциплін у вищій школі. *Освіта для XXI століття: виклики, проблеми, перспективи* : матеріали III Міжнародної науково-практичної конференції (16–17 листопада 2021 року, м. Суми). Суми, 2021. Т. 1. С. 253–256.